

НОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРЯДОК: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Масштаби, структура і якісний рівень національного багатства визначають економічну могутність країни, потенціал її подальшого соціально-економічного розвитку. Тому базовим національним інтересом в національній економіці є збереження та відтворення джерела свого існування – національного багатства. Таким чином, рівень економічного розвитку країни безпосередньо пов'язаний з наявністю, відповідним використанням та збереженням національного багатства як необхідної передумови здійснення економічного розвитку нації та результату постійно відтворюваного процесу нагромадження і використання як матеріальних, так і нематеріальних активів для задоволення потреб нації в умовах трансформації нового економічного порядку [1, с. 202]. Дисбаланс у структурі національного багатства(домінування частки нематеріальних активів) може призвести до руйнування системи життєзабезпечення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні наукові економічні школи (меркантилісти, фізіократи, класична політична економія та ін.) та їх послідовники у своїх дослідженнях, так чи інакше торкалися проблеми визначення сутності та структури національного багатства, закономірностей його формування та використання, оцінки його обсягу. З тих пір генезис теоретичних та прикладних досліджень національного багатства пережив численні етапи від посилення інтересу до нього до майже повного забуття. Відродження інтересу до тлумачення національного багатства та його елементів, а також розрахунку його величини пов'язано з низкою методологічних розробок даної проблематики провідними міжнародними

організаціями, зокрема Організацією об'єднаних націй (ООН) та Світовим банком (СБ), в контексті трансформації вимог формування нового економічного порядку в XXI столітті. Виходячи з вище зазначеного, диспропорційність рівнів економічного розвитку поставлена на порядок денний світової спільноти з 70-х років минулого століття посідає чільне місце серед наукових розробок як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема Б. Айхенгріна (B.Ayhengrin), А. Зху (A.Zhu), М. Квака, М. Лі (M.Li), Я. Столярчук та інших. Водночас кожна національна економічна система володіє значним потенціалом, що дозволяє їй виходити на значно вищий рівень розвитку [2, с. 97] в умовах зміни рамкових умов функціонування системи світового господарства, тобто трансформації вимог формування нового економічного порядку.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Мінімізація диспропорцій в рівнях економічного розвитку має здійснюватись системно. Однак на сьогоднішній день в наукових дослідженнях переважає статистичний підхід. Дослідження даної проблеми необхідно здійснювати у двох аспектах. З одного боку, невідповідність часток накопичених елементів економічного розвитку, один одному та його загальному обсягу, а з іншого боку – невідповідність інституційної системи регулювання для країн різних за рівнями економічного розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення стану економічного розвитку країн у світовому господарстві за рахунок комбінації матеріальних та нематеріальних активів, що сприятиме визначенню перспектив покращення рівня їх економічного розвитку в умовах трансформації нового економічного порядку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нерівномірний розподіл частки матеріальних та нематеріальних активів у різних економіках посилює тренд непередбачуваності[3, с. 66], що зумовлює нерівномірний розподіл вигод та загроз як у міжкраїновому, так і в секторально-галузевому розрізах, що свідчить про нинішню його нездатність забезпечити рівновагу або баланс

сил в умовах трансформації нового економічного порядку[4, с. 9-11].

За даними Світового банку, близько 80% багатства всього світу має нематеріальну форму[5, с. 7]. У певному сенсі це «віртуальне багатство», що існує тільки в умовах певного світоустрою, геополітичного балансу сил, системи національних і наднаціональних інститутів, одним словом, прийнятих правил гри і готівкового статус-кво. Нематеріальні активи володіють цінністю рівно стільки, наскільки підтримується система норм та інститутів, що забезпечують їх буття в якості активів. В умовах глобалізації необхідні вже міжнародні норми та інститути, що захищають нематеріальні активи від знецінення. Поки що такі норми й інститути вельми слабкі, що багаторазово збільшує ризики знецінення під впливом глобальних змін, а саме: глобальних дисбалансів, державних боргів і загального конфліктного потенціалу у світі.

Практичну значимість проблеми глобальних дисбалансів важко переоцінити - адже мова йде про найбільші світові економіки: США, Китай, Японію, Європейський Союз. Вона проявляється, у першу чергу, як проблема величезного дефіциту рахунку поточних операцій вищеназваних економік у процесі глобальної трансформації світової економічної системи [6]. Проте, професор економіки та політології Каліфорнійського університету Барі Айхенгрін вважає, що на початку 2014 року ера глобальних дисбалансів завершилася. Так, дефіцит поточного рахунку США, який 2006 року досягав тривожної позначки 5,8% ВВП, сьогодні скоротився до 2,7%. Його легко покрити віддачею від попередніх іноземних інвестицій, не нарощуючи зовнішній борг. Приклад Китаю ще показовіший: 2007 року профіцит поточного рахунку в цій країні становив 10%, сьогодні він на рівні 2,5% ВВП. У світі ще залишилося кілька країн із помітним дисбалансом поточного рахунку. Він особливо сильний, зокрема, у Німеччині та Туреччині. У першій – надлишок 6% ВВП, у другій – дефіцит 7,4%. Але надлишок поточного рахунку в Німеччині – це здебільшого європейська проблема, а дефіцит у Туреччині – переважно турецька. Іншими словами, ці дисбаланси не несуть у

собі загроз світовій економіці [7]. Таким чином, докризових темпів зростання і структури витрат уже немає ні в США, ні в Китаї. Крім того, слід звернути увагу на те, що стабілізація найбільших економічних держав та нарощення їх економічної потужності відбувається за рахунок відкритої та завуальованої валютної політики, що провокує розвиток боргової кризи. По-перше, проведення валютної політики на підтримання заниженого валютного курсу, що здійснюються паралельно з ні до чого не зобов'язуючими обіцянками щодо недопущення конкурентного ослаблення національних валют. По-друге, економічно розвинені країни здатні надрукувати будь-який обсяг грошей, який буде потрібно міжнародним банкам і транснаціональним корпораціям. Зокрема, найбільші центральні банки світу (Федеральна резервна система США, Європейський центральний банк, Банк Англії, Банк Японії, Банк Швейцарії) тільки за період 2007 – 2013 рр. наростили емісію резервних валют більш ніж в 3 рази - тобто на 5,7 трлн. дол. Це так звані гроші «підвищеної ефективності» - високоінфляційна грошова база, яка надійшла на фінансовий ринок в якості «гарячого» спекулятивного капіталу (віртуального), що блукає по планеті в пошуках найдохідніших місць розміщення [8] і сприяє збільшенню сукупних інвестицій, які не забезпечуються внутрішніми заощадженнями, зумовлюючи зростання абсолютної суми зовнішнього боргу. Останній традиційно є серйозним обмежуючим фактором для переходу до стабільно високих темпів економічного зростання. З одного боку, виконання зовнішньоборгових зобов'язань вимагає перерозподілу суттєвої частини національного продукту до країн-кредиторів. При цьому значні обсяги національних ресурсів вилучаються зі сфер нагромадження капіталу та внутрішнього споживання, що пригнічує внутрішнє виробництво й сукупний попит. З другого боку, надмірне залучення зовнішніх позик підвищує вразливість національних фінансових систем до дії зовнішніх шоків, а отже породжує загрози для макроекономічної стабільності. Таким чином, слід звернути увагу на те, що боргове навантаження країн ОЕСР близьке до максимального, а вартість

кредитування на ринку для цих країн може різко зрости, обмеживши можливості для нових запозичень. Рівень державної заборгованості країн ОЕСР значно вищий, ніж в країнах, що розвиваються. Серед найбільш розвинених країн-боржників – Японія (195,78% від ВВП), європейські країни «свині» (Греція – 163,94% від ВВП, Італія – 131,08% від ВВП, Ірландія – 126,94% від ВВП, Португалія - 126,15% від ВВП) (табл.).

Високий рівень державного боргу в розвинених країнах пояснюється не тільки фінансовою кризою, але і слабкою бюджетно-податковою політикою попередніх десятиліть, коли у важкі часи рівень боргу підвищувався, а в більш сприятливі періоди не скорочувався. Проте, високий рівень життя та ефективна економічна система в розвинутих країнах, зумовлена наявністю природних ресурсів та характером їх використання [9, с. 18].

Таблиця

**Державний борг деяких країни ОЕСР та країн,
що розвиваються у % до ВВП**

	Країни ОЕСР		Країни, що розвиваються		
	2008	2012		2008	2012
Японія	153,08	195,78	Нігерія	11,53	10,49
Греція	121,27	163,94	Перу	24,31	18,15
Італія	107,19	131,08	Молдова	18,44	24,43
Ірландія	48,46	126,94	Білорусь	10,65	25,37
Португалія	78,94	126,15	Грузія	27,02	32,56
Ісландія	82,91	117,61	Україна	13,82	33,60
Франція	73,3	103,77	Туніс	43,41	44,05
Велика Британія	56,45	102,64	Уругвай	57,25	44,57
США	64,02	93,81	Індія	56,11	49,69
Бельгія	84,78	92,38	Малайзія	39,79	53,29

Примітка: ОЕСР – Організація економічного співробітництва і розвитку, що об'єднує 34 найбільш високо розвинутих та динамічно розвиваючих країн світу.

Джерело: Centralgovernmentdebt [Electronicresource] // Worldbank: [website]. – Modeofaccess: <http://databank.worldbank.org/data//reports.aspx?source=2&country=&series=GC.DOD.TOTL.GD.ZS&period=#>

На сьогодні глобальні процеси характеризуються системною динамічністю, глибиною та масштабністю змін, новою розстановкою сил на геополітичній карті світу. Зокрема змінюється потенціал та позиції провідних міжнародних гравців, з'являються та формуються нові центри впливу, відбуваються поступове послаблення ролі міжнародних структур безпеки, загострюються глобальні проблеми людства зростає конфліктний потенціал у

світі та в окремих регіонах. Це свідчить про неминучість кардинальної перебудови системи міжнародної безпеки, існуючого світопорядку загалом.

Висновки з проведеного дослідження. Трансформація вимог до формування нового економічного порядку зумовлює зростання частки нематеріальних активів у структурі багатства країн, яка здатна одного разу перетворити це багатство в щось зовсім незначуще. Перспектива вимальовується досить тривожна. Але в той же час такий стан речі й відкриває нові можливості перед країнами, які сьогодні займають позиції середнячків або навіть аутсайдерів. Формування нових інституційних рамок через перерозподіл та специфікацію прав власності на матеріальні активи, сприятиме усуненню економічної нерівності між країнами різними за рівнем економічного розвитку. Таким чином, існує ймовірність не лише повернутися до концепції нового економічного порядку, але й реалізувати його основні ідеї на практиці.

Література

1. Квак М. Національне багатство – ціннісний показник життєзабезпечення держави / М. Квак // Вісник львівського Університету. – 2008. - № 39. – С. 201-205.

2. Квак М. Напрямки мінімізації диспропорційності нагромадження компонентів національного багатства в Україні / М. Квак // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8., Ч. 1. – С. 97-100.

3. Модели посткризисного развития: глобальная война и линоый консенсус: доклад (международное исследование) [Электронный ресурс] // Институт посткризисного мира: [сайт]. – Режим доступа : http://www.postcrisisworld.org/files/financial_report_ru_2010_ok.pdf. – Название с экрана.

4. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер; [пер. с англ. В. В. Львова, послесл. Г. А. Арбатова]. – М.: Научно-издательский центр «ЛАДОМИР». – 1997. — 848 с.

5. Thechangingwealthofnations :
measuringsustainabledevelopmentinthenewmillennium // TheWorldBank. – 2011. –
221 p.

6. Li M., Zhu A. Neoliberalism, GlobalImbalances,
andStagesofCapitalistDevelopment.PERI, Universityof Massachusetts-Amherst,
2005.–P. 22-40.

7. Айхенгрін Б. Кінець епохи дисбалансів [Електронний ресурс] /
Б. Айхенгрін // Forbes. –2014. Режим
доступу :<http://forbes.ua/ua/opinions/1363375-kinec-epohi-disbalansiv>. –
Название с экрана.

8. Кравченко В. Девальвационнаяловушка для экономики [Электронный
ресурс] / В.Кравченко, А.Моисеенко // ForbesУкраина. – 18 Лютого 2014. –
Режим доступа до журн. : [http://forbes.ua/nation/1365254-devalvacionnaya-
lovushka-dlya-ekonomiki](http://forbes.ua/nation/1365254-devalvacionnaya-lovushka-dlya-ekonomiki).

9. Martinavičius J.
Nationalwealthassessmentandutilizationintransitioneconomies / J.Martinavičius //
Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. –
2013. - № 145. – С.17.-19.

10. Centralgovernmentdebt [Electronicresource] // Worldbank: [website]. –
Modeofaccess:
[http://databank.worldbank.org/data//reports.aspx?source=2&country=&series=GC.
DOD.TOTL.GD.ZS&period=#](http://databank.worldbank.org/data//reports.aspx?source=2&country=&series=GC.DOD.TOTL.GD.ZS&period=#)